

УДК 784.6

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ПРОЕКТІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕСТРАДНОГО ВОКАЛУ

Регеша Н.Л., Тринько О.І., Ковмір Н.В.

Київський національний університет культури і мистецтв

Стаття присвячена аналізу специфіки розвитку сучасного естрадного вокалу. Інтерес до поп-музики нерозривно пов'язаний з соціокультурними умовами загалом та розвитком аудіовізуальних технологій зокрема. Шоу-бізнес є складною системою, пов'язаною з усіма дотичними до вокального виконавства сферами, починаючи від студій звукозапису до іміджмейкерства. Виникнення культурно-мистецьких проектів впливає на появу певних тенденцій функціонування мистецтва естрадного вокалу. Вокальні розважальні шоу допомагають популяризувати творчу діяльність молодих виконавців та сприяють зростанню рівня глядацьких смаків.

Ключові слова: естрадний вокал, культурно-мистецькі проекти, шоу, публіка, конкурс.

Постановка проблеми. Сучасна естрадна музика активно розвивається, що підтверджується значним різноманіттям існуючих в її межах стильових напрямків. Проте можна зазначити, що фактори її популяризації також перманентно модифікуються. Якщо казати про інтерес до поп-музики, то він нерозривно пов'язаний з соціокультурними умовами загалом та розвитком аудіовізуальних технологій зокрема. Одним з актуальних завдань є аналіз специфіки взаємозв'язку культурно-мистецьких проектів та появи певних тенденцій функціонування мистецтва естрадного вокалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіку взаємозв'язку шоу-бізнесу та естрадного співу проаналізовано в роботі вітчизняного дослідника В. Откидача. Питання, що пов'язані з характерними рисами української естрадної музики, представлені в монографії В. Тормахової. Особливості напрямку classical crossover досліджуються в роботах, як російських авторів, насамперед Л. Данько, так і вітчизняних – В. Яромчука. Аналізу вокальних талант-шоу, представлених на українському телебаченні, присвятила свої розробки Е. Налбантова. Фестивальний рух обґрунтовується в працях І. Бермеса О. Меньшикова.

Виділення раніше невирішених частин проблеми. Існує чимало культурологічних досліджень, присвячених аналізу шоу-бізнесу, телевізійного контенту, в тому числі й розважальних шоу, а також музикознавчих наукових праць, головним об'єктом в яких виступає сучасна естрадна музика, проте наявним є брак робіт, в яких здійснювались би міждисциплінарні розробки, що поєднували обидві галузі. Питання взаємообумовленості актуальних тенденцій розвитку естрадного вокального мистецтва та культурно-мистецьких проектів залишається мало дослідженим.

Формулювання мети дослідження. Метою дослідження є аналіз специфіки впливу різноманітних культурно-мистецьких проектів (фестивалів, конкурсів, розважальних вокальних шоу) на розвиток естрадної музики.

Виклад основного матеріалу. Естрадне мистецтво представляє систему, функціонування якої можливе за умови розвитку усіх його складників. Насамперед, варто визначитись, що саме можна віднести до естрадної музики. Дослідники виокремлюють наступні риси, за якими можна виді-

лити естраду. В. Откидач зазначає, що естрадному мистецтву притаманне зближення виконавця з публікою, що породжує специфічну систему комунікації. «Виконавець під час виступу перетворює уважних глядачів-слухачів на активних партнерів, дозволяючи їм багато що в сенсі відповідних реакцій. У свою чергу, естрадний виконавець і собі дозволяє значно більше, ніж це передбачається, скажімо, естетикою академічного концертного чи театрального виконання. Естрадний актор займає по відношенню до публіки позицію максимальної довірливості, щирості, відвертості» [5, с. 18-19]. На нашу думку, подібне визначення лише частково охоплює сутність естрадного виконавства і не дуже доцільним є протиставлення естрадного та театрального акторів, адже для розвитку сучасного театру характерними є зростання інтерактивності, тісного контакту з публікою, що стирає межу між сценою та глядацькою залом.

Існує ряд інших визначень естради, зокрема В. Тормахова зазначає, що «естрадному виконавцю притаманні оголеність почуттів, відкритість майстерності. З огляду на стислість виступу артисти естради широко застосовують засоби блискавичного впливу на зал, прийоми гротеску, буфонати» [6, с. 9]. Отже, одним з ключових компонентів естрадного виконавства є значний вплив на чуттєве начало, яке сприяє зростанню зацікавленості публіки. Що ж стосується тих стильових напрямків, які можна віднести до естради, то сюди відносяться і джаз, і рок- і поп-музика. «Естрадна музика – широке поняття, яке об'єднує в собі такі різновиди сучасної музики як джаз, рок- і поп-музика. В основі джазу, рок- і поп-музики лежить пряме звернення до глядача зі сцени, безпосередній контакт з ним, видовищність, шоу, які були притаманні всім цим напрямкам від самого початку» [6, с. 9]. В. Откидач згадує такі риси сучасного мистецтва естрадного співу, як значна роль аудіовізуальних технологій задля просування вокальних жанрів, превалювання «кліпового» мислення, використання певних стандартизованих музичних форм, які знову ж таки спрямовані на створення незабутнього ефекту не тільки на слухачів, а здебільшого на глядачів. Всі ці ознаки пов'язані з тим, що розвиток естрадної музики функціонує в межах системи шоу-бізнесу, яка складається з низки різнопланових організацій: «продюсерські центри, студії звукозапису, концертні організації,

поліграфічні фірми, рекламні, кліпмейкерські, музичні видавництва та агенції, мережа спеціалізованих магазинів, виробництво аудіо- і відео носіїв, іміджмейкерство, організація ефірного мовлення, інтернет-провайдері...» [5, с. 26].

Отже, однією з ключових ознак естрадного мистецтва є його яскравий та вражаючий характер. Якщо звернутись до історії музичної культури, то виявляється, що мистецтво, будучи зверненим до аудиторії, завжди прагне вразити її, а базовим бажанням виконавців є намір самоствердитись. Подібна тенденція сприяє тому, що від самого зародження музичного мистецтва, існував ряд змагань вправності у грі на музичному інструменті та співі, які згодом перетворились на перші конкурси, фестивалі і т.д. «У Стародавній Греції Великі Діонісії були прообразом театральних фестивалів, а Великі Панафінеї – витокami фестивалів музичного, естрадного, танцювального мистецтва. Коріння фестивалю виявляються і в пишних святах Стародавнього Риму, де процвітав цирк. Поряд з гладіаторами і засудженими, на арені амфітеатру виступали трупи з сотень гімнастів, акробатів, еквілібристів, дресирувальників, фокусників. У витоках фестивалю лежить також ігрова природа Середньовіччя і Відродження: карнавали, ходи ряджених, виступи жонглерів, паради блазнів, змагання трубадурів, мінезингерів, гістріонів, «ярмарки масок», «дурні корпорації» [3, с. 5]. Звичайно ж існувала значна відмінність між конкурсами та фестивалями. Власне слово «фестиваль» (festival) спочатку використовувалось для позначення свята. В сучасній культурі фестивалі виконавського мистецтва охоплюють великий спектр діяльності популярно-розважального напрямку, поєднуючи спів, гру на музичних інструментах, танці та зазвичай спрямовані за стилізованими напрямками естрадної музики (джазові фестивалі, рок-фестивалі та т.п.). Приймаючи участь у фестивалях виконавці мають змогу популяризувати власну творчість, переймати досвід, знаходитись у колі однодумців. Фестиваль в певному сенсі є простором для діалогу, в якому існують власні правила, що виступає виходом з ситуації повсякдення. І. Бермес зазначає: «Музичний фестиваль як специфічне для культури та мистецтва явище вирізняється особливою творчою атмосферою, націлений на залучення найкращих виконавських колективів і солістів. Його головне завдання полягає в популяризації національного (почасти зарубіжного) музичного продукту, водночас – внесенні свіжої барви в культурне життя держави, міста, створенні широкого діалогового поля для виконавців-професіоналів і слухачької аудиторії» [1, с. 151].

Що ж стосується конкурсів, то їх специфікою є яскраво виражений змагальний характер, головною метою є досягнення перемоги, відповідно участь у них стає стимулом для постійних занять, підвищення рівня власної професійної компетентності. Варто відмітити, що досить тривалий час саме участь у міжнародних вокальних конкурсах була запорукою подальшого професійного успіху вокаліста. В ХХ столітті ряд фестивалів, які проходили в країнах Європи, ставали центрами, в яких збирались найкращі виконавці. Попри те, що участь у конкурсі має

позитивне значення, проте вокалісти (як в професійно-співацькому відношенні, так і в плані іміджу) мають відповідати формату змагання. Мова йде про певні стандарти, які висуваються по відношенню до стильового напрямку виконуваних композицій, формату конкурсних номерів, співацької манери. Причому якщо навіть на формальному рівні ці вимоги ніде не зазначені, проте це не означає, що їх нема.

Попри те, що число різноманітних конкурсів не зменшується, а збільшується з року в рік, ця тенденція зменшує їх рейтинг. Звичайно ж є ряд конкурсів естрадної пісні, участь у яких залишається престижною. Одним з перших вокальних конкурсів, що продовжують проходити і в наш час, є «Фестиваль італійської пісні в Сан-Ремо». Попри слово «фестиваль», що присутнє в назві, за своєю сутністю він є саме конкурсом, який був вперше проведений в 1951 році. Надзвичайно популярним є конкурс «Євробачення», що стає центральною подією для країни, в якій він проходить, а також можливість заявити вокалісту про себе на всьому європейському музичному просторі. «Нова хвиля» та «Міжнародний конкурс виконавців естрадної пісні «Вітебськ» є – конкурсами, що зарекомендували себе на пострадянському просторі як певна ступінь визнання молодих вокалістів, що значно поступаються масштабністю, тривалістю та рівнем проведення, ніж вище зазначені. Існує ряд регіональних та міських конкурсів, які в певному сенсі впливають на розвиток вокалістів, проте не можуть бути запорукою його популярності.

Разом з фестивалями та конкурсами велике місце відводиться концертам. Концертна творчість передбачає поєднання в номері яскравого музичного начала, а також акторського мистецтва. В. Откидач вказує на те, що в концертній діяльності мають синтезуватися і музика, і слово, і спів, і акторська гра. «Всі елементи цього синтезу рівнозначно важливі. Щоправда, практика професійного та аматорського мистецтва показує, що за відсутності у співака яскравої акторської обдарованості твір усе-таки знаходить якийсь життя, але відбувається це за рахунок слухачької аудиторії, яка силою своєї уваги компенсує недостатність виконавського мистецтва. І, навпаки, слабкі вокальні дані нерідко заповнюються здібностями и глибокого акторського «проживання» матеріалу» [5, с. 211].

Прагнення створювати розважальні програми синтетичного характеру призводить до того, що для останнього десятиліття характерним є процес зміни актуальності культурно-мистецьких проєктів. З розвитком шоу-бізнесу надзвичайно бурхливого розвитку набули розважальні вокальні шоу, талант-шоу. Їх активна ротація у ЗМІ сприяє зростанню інтересу публіки до вокального мистецтва. «Нині популярна музика – комерційний продукт, в якому навіть її новинки проходять через так звані фабрики зірок, заздалегідь сплановані шоу, на кшталт «Шанс», «Народний артист», «Две звезды», «Україна має талант», «Х-фактор» та ін.» [5, с. 35]. Окрім тих проєктів, які перераховує В. Откидач, варто згадати також шоу «Голос країни», яке на даний момент є одним з найбільш популярних. Здебільшого ці шоу засновані на західних форма-

тах, що свідчить про «високий ступінь інтеграції України в світову видовищну культуру масового зразка» [4, с. 125]. Е. Налбантова вказує на ряд позитивних аспектів, пов'язаних з функціонуванням розважальних вокальних шоу в українському просторі. Так талановиті виконавці отримують можливість стати відомими, передачі транслюються в прямому ефірі, а всі виконавці співають «наживо», що сприяє формуванню позитивного іміджу. Кожен випуск вражає своєю видовищністю та динамічністю дійства. Особливо вагомим чинником, що безпосередньо впливає на розвиток глядацьких смаків, це виконання якісного репертуару. «Включення в програми вокальних талант-шоу класичних творів світового та вітчизняного естрадного мистецтва, хітів з легендарних мюзиклів ХХ століття, а також професійні коментарі окремих членів журі (наприклад, музичного критика Сергія Сосєдова на шоу «Х-Фактор») підвищують рівень «музичної культури» глядацької аудиторії [4, с. 124].

Інтерес глядацької аудиторії до розважальних вокальних шоу є фактором, що безпосередньо впливає на розвиток мистецтва естрадного співу. Закладаються досить високі стандарти вокального мистецтва, адже зазвичай увагу суддів привертають як виконавці надзвичайно обдаровані, зважаючи на специфіку голосового апарату – мається на увазі великий діапазон, охоплення високої теситури, приємне тембральне забарвлення, так і ті, хто здатний представити у цікавій манері незвичну інтерпретацію шлягера. Подібні проекти сприяють вихованню виконавців нового рівня, здатних впливати на зростання рівня вокальної майстерності. «Юних виконавців естрада приваблює передусім своєю видовищністю, можливістю реалізувати себе. Однак за зовнішньою простотою та легкістю естрадного жанру криється трудомісткий та складний процес становлення кожного виконавця як особистості, як співака» [5, с. 34]. Попри те, що більший акцент робиться на остаточному результаті, що є наслідком тривалих занять та тренувань, відбувається показ зворотного боку діяльності співаків.

Варто відмітити, що завдяки сучасним проектам здійснюється також актуалізація певних музичних напрямків, які найкраще підходять під їх формат. Для сучасного мистецтва притаманна поява мистецьких явищ, виникнення яких пов'язане з поєднанням здавалося б протилежних та мало сумісних явищ, які при цьому во-

лодіють універсальністю. Так напрямок classical crossover виступає в якості певної альтернативи раніше розрізнених напрямків. В. Яромчук, аналізуючи напрямок classical crossover, вказує на його синтетичний характер, адже будучи проміжним явищем між академічною музикою та естрадною, він переймає найкращі риси обох. З одного боку виконавці здебільшого обирають академічну манеру співу, проте розширюють репертуар шляхом співу творів у більш осучасненому звучанні. «Академічне вокальне мистецтво завжди розвивалося залежно від запитів аудиторії та у тісному взаємозв'язку між композитором і виконавцем. На нашу думку, Classical crossover є певним дороговказом для подальшого розвитку співацької манери. Адже величезний розрив між композитором, виконавцем та слухачем, який відбувся у результаті значного розвитку технік композиції у ХХ столітті, сприяв втраті інтересу аудиторії, а отже, й можливих потенційних співаків. Виникнення ж даного напрямку хоча й не може претендувати на тотальне новаторство, є певною нішею, в рамках якої можна залучити слухача й до надбань академічного мистецтва» [7, с. 167]. Російський дослідник Л. Данько виділяє ті риси, які притаманні репертуару, який обирають сучасні виконавці напрямку classical crossover: «У даній групі творів чітко вказано з'єднання музичних особливостей другого пласти (яскравий мелодизм, властивий італійській традиції, оперний вокал, симфонічна оркестровка, характерне багатоголосся) і елементів звучання масових музичних жанрів (посилення ролі ритмічної складової, електронні тембри і немусичні шумові включення в аранжуванні)» [2, с. 13]. Отже в сучасному музичному просторі закладено умови для формування високого рівня виконавської майстерності.

Висновки з даного дослідження та подальші перспективи. Розвиток естрадного мистецтва сьогодення безпосередньо пов'язаний зі сферою шоу-бізнесу. Зміна соціокультурних умов сприяє актуалізації нових культурно-мистецьких проектів, внаслідок яких виникають сприятливі умови для розвитку естрадного вокалу. Вокальні шоу, що стали однією з форм реалізації творчого потенціалу для співаків, посідають, разом із конкурсами та фестивалями значне місце в сучасній культурі. Позитивним аспектом їх функціонування є популяризація творчої діяльності молодих виконавців та сприяння зростанню рівня глядацьких смаків.

Список літератури:

1. Бермес І. Організаційні засади музичного фестивального руху в Україні // Культурологічна думка, 2015, № 8. – С. 150-155.
2. Данько Л. Музыкальное направление classical crossover в современной аудиовизуальной культуре: автореф. дис. ... к. иск. / Л. Данько. – СПб., 2013. – 24 с.
3. Меньшиков А. М. Фестиваль как социокультурный феномен современного театрального процесса: автореф. дис. ... канд. искусствоведения. – М., 2004.
4. Налбантова Э. Э. Вокальные талант-шоу на украинском телевидении как социокультурный феномен // Культура народов Причерноморья, 2011. – № 196. – Т. 2. – С. 120-125.
5. Откидач В. Естрадный спів і шоу-бізнес: навчально-методичний посібник. – Вінниця: Нова книга, 2013. – 368 с.
6. Тормахова В. М. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез: монографія / В. М. Тормахова. – К.: Видавництво Ліра-К, 2017. – 204 с.
7. Яромчук В. Перспективи побутування академічного вокалу на початку ХХІ століття // Наукові записки. Серія: Мистецтвознавство. – 2016. – № 2. (вип. 35). – С. 164-169.

Регеша Н.Л., Тринько О.И., Ковмир Н.В.

Киевский национальный университет культуры и искусств

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ КУЛЬТУРНЫХ ПРОЕКТОВ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ЭСТРАДНОГО ВОКАЛА

Аннотация

Статья посвящена анализу специфики развития современного эстрадного вокала. Интерес к поп-музыке неразрывно связан с социокультурными условиями в целом и развитием аудиовизуальных технологий в частности. Шоу-бизнес является сложной системой, связанной со всеми причастными к вокальному исполнительству сферами, начиная от студий звукозаписи до имиджмейкерства. Возникновение культурных проектов влияет на появление определенных тенденций функционирования искусства эстрадного вокала. Вокальные развлекательные шоу помогают популяризировать творческую деятельность молодых исполнителей и способствуют росту уровня зрительских вкусов.

Ключевые слова: эстрадный вокал, культурные проекты, шоу, публика, конкурс.

Rehesha N.L., Trynko O.I., Kovmir N.V.

Kiev National University of Culture and Arts

THE ROLE AND VALUE OF CULTURAL PROJECTS FOR DEVELOPMENT OF THE POP VOCAL

Summary

The article is devoted to the analysis of the specifics of the development of modern pop vocal. The interest in pop music is inextricably linked with socio-cultural conditions in general and the development of audiovisual technologies in particular. The show business is a complex system that involves all the spheres that are tangent to vocal performances, ranging from sound recording studios to image-makers. The cultural and artistic projects affect the emergence of certain trends in the functioning of the art of pop vocal. Vocal entertainment shows help promote the creative activity of young performers and promote the level of audience tastes.

Keywords: pop vocal, cultural and artistic projects, show, public, competition.